

Τριχωτή μαύρη γλώσσα: παρουσίαση περιστατικού

Θ.Ι. ΣΤΑΘΑΣ¹, Σ. ΝΑΞΑΚΗΣ¹, Ν. ΜΑΣΤΡΟΝΙΚΟΛΗΣ¹, Ι. ΑΥΓΕΡΙΝΟΥ², Π.Δ ΓΚΟΥΜΑΣ¹

¹Πανεπιστημιακή Ωτορινολαρυγγολογική Κλινική ΠΠΓΝ Πάτρας,

²ΓΝ-ΚΥ Νάξου

Η τριχωτή μαύρη γλώσσα είναι ένα ασυνήθιστο καλόηθες κλινικό σημείο. Χαρακτηρίζεται από υπερβολική εναπόθεση κερατίνης στις τριχοειδείς θηλές της ράχης της γλώσσας. Οι αιτιολογικοί και παθογενετικοί μηχανισμοί είναι άγνωστοι. Στους θεραπευτικούς χειρισμούς συμπεριλαμβάνονται ο αποκλεισμός πιθανού αιτιολογικού παράγοντα, η καλή στοματική υγιεινή, το βούρτσισμα της γλώσσας καθώς και η τοπική επάλειψη με διάφορα σκευάσματα. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζουμε την περίπτωση γυναίκας 25 ετών η οποία προσήλθε στα Ε.Ι. της κλινικής μας με τριχωτή μαύρη γλώσσα. Ο κλινικός και εργαστηριακός έλεγχος ήταν φυσιολογικός. Συμβουλευσαμε την ασθενή να βουρτσίζει τη ράχη της γλώσσας και να διακόψει το κάπνισμα και σε επανεξέταση μετά από 14 μέρες ήταν ελεύθερη συμπτωμάτων.

Λέξεις κλειδιά: τριχωτή μαύρη γλώσσα, τριχοειδείς θηλές γλώσσας, βλάβη γλώσσας.

Παρουσίαση περιστατικού

Νεαρή γυναίκα 25 ετών προσήλθε στα Ε.Ι. της κλινικής μας αναφέροντας ότι πριν τρεις μέρες παρατήρησε η ίδια, μια μαύρη περιοχή στην οπίσθια επιφάνεια της ράχης της γλώσσας. Επισκέφθηκε τον οικογενειακό της ιατρό ο οποίος έθεσε την ορθή διάγνωση, της εξήγησε την κατάσταση και της συνέστησε ακολούθως εκτίμηση από ειδικό. Από τη φυσική εξέταση της ασθενούς στα Ε.Ι. της κλινικής μας, ανεδείχθη μία μαύρη περιοχή, ομοιογενής στην απόχρωση, μαλακή στην ψηλάφηση, και με τριχωτή εμφάνιση στην οπίσθια ραχιαία επιφάνεια της γλώσσας (εικόνα 1). Η κορυφή και τα πλάγια τοιχώματα της γλώσσας, καθώς και η υπόλοιπη στοματική κοιλότητα είχαν φυσιολογική εμφάνιση. Η λοιπή ωτορινολαρυγγολογική και κλινική εξέταση ήταν επίσης φυσιολογικές. Το ατομικό ιστορικό της ασθενούς ήταν ελεύθερο. Ο εργαστηριακός έλεγχος και η ακτινογραφία θώρακος ήταν φυσιολογικά.

Η ασθενής ανέφερε ότι είναι κα-

πνίστρια από έξι ετών και καταναλώνει έως δύο πακέτα τσιγάρα την ημέρα. Ετέθη η διάγνωση της τριχωτής μαύρης γλώσσας και θεραπευτικά συμβουλευσαμε την ασθενή μας, να

Εικόνα 1. Ραχιαία επιφάνεια γλώσσας: μαύρη τριχωτή γλώσσα.

βουρτσίζει καθημερινά μία φορά την ημέρα τη ράχη της γλώσσας με μαλακή οδοντόβουρτσα, με συχνότητα 10-15 φορές και κατεύθυνση από μέσα προς τα έξω. Επιπλέον την συμβουλευσαμε να διακόψει το κάπνισμα. Η ασθενής επανήλθε στα Ε.Ι. της κλινικής μας μετά 14 μέρες και ήταν ελεύθερη συμπτωμάτων.

Συζήτηση

Στο παρελθόν διάφοροι όροι έχουν χρησιμοποιηθεί προκειμένου να περιγραφεί η κατάσταση, όπως υπερκεράτωση της γλώσσας, lingua villosa nigra, nigrities linguae, keratomycosis linguae, και melanotrichia linguae^{1,2}.

Πρόκειται για μια καλοήθη κατάσταση η οποία χαρακτηρίζεται από υπερτροφία των τριχοειδών θηλών και επιβράδυνση του φυσιολογικού ρυθμού απόπτωσης του επιθηλίου της ραχιαίας επιφάνειας της γλώσσας, δίνοντάς της έτσι μία τριχωτή όψη^{3,4,5}. Το χρώμα των θηλών μπορεί να ποικίλλει από σκούρο καφέ έως μαύρο. Διάφοροι παράγοντες όπως το κάπνισμα, η πτωχή στοματική

► υγιεινή, η χρήση κορτικοστεροειδών, τα αντιβιοτικά, η ακτινοθεραπεία και το αλκοόλ σχετίζονται με την εμφάνιση της διαταραχής^{3,4,5}. Οι εκτιμήσεις για τη συχνότητα εμφάνισης της κατάστασης στον πληθυσμό ποικίλουν, με τον Farman⁶, να την υπολογίζει περίπου στο 0,15%, ενώ στην ίδια μελέτη η συχνότητα είναι μεγαλύτερη στους πολύ ηλικιωμένους και τους πάσχοντες από καρκίνο.

Η εμφάνιση της κατάστασης στα παιδιά είναι εξαιρετικά σπάνια, μάλιστα τελευταία, μια παρουσίαση περιστατικού από την οδοντιατρική σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου αναφέρεται στην εμφάνιση μαύρης τριχωτής γλώσσας σε νεογέννητο ηλικίας 2 μόλις μηνών⁷. Η τριχωτή μαύρη γλώσσα πρέπει να διακρίνεται από καταστάσεις όπως η ψευδοτριχωτή γλώσσα, όπου έχουμε μαύρο αποχρωματισμό της, αλλά χωρίς να συνυπάρχει και η επιμήκυνση των τριχοειδών θηλών της.

Η ψευδοτριχωτή γλώσσα μπορεί να είναι αποτέλεσμα λήψης τροφών όπως φρούτα, κόκκινα κρασιά και γλυκίσματα, ή να εμφανίζεται μετά από χρήση κάποιων στοματικών διαλυμάτων, φαρμακευτικώνσκευασμάτων ή μετάλλων όπως ο σίδηρος, το αρσενικό, το βισμούθιο κ.ά⁸. Επίσης σε συστηματικές νόσους με εκδηλώσεις στη στοματική κοιλότητα, όπως η νόσος του Addison και το σύνδρομο Peutz-Jegher, οι μελαγχρωστικές βλάβες στο στοματικό βλεννογόνο και τη γλώσσα οφείλονται στην εναπόθεση μελανίνης στη βασική στοιβάδα του επιθηλίου⁹.

Η διαφορική διάγνωση πρέπει να περιλαμβάνει τις πιο πάνω κλινικές καταστάσεις. Για την αιτιολογία και την παθογένεια της τριχωτής γλώσσας ακόμη και σήμερα πολύ λίγα είναι γνωστά. Σε μία παλαιά μελέτη του ο Prinz¹ αναφέρει τον τοπικό ερεθισμό ως αποτέλεσμα της αντίδρασης μεταξύ προϊόντων αποσύνθεσης της τροφής, με το σίδηρο μικροποσοτήτων αίματος που μπορεί να υπάρχει στη στοματική κοιλότητα. Νεώτερες μελέτες αναφέρουν τις αλλαγές του pH του στόματος μετά από μακρόχρονη δράση οξειδωτικών παραγόντων, τον περιορισμό της κινητικότητας της γλώσσας και την ανάπτυξη μικροορ-

γανισμών, σαν υπεύθυνους αιτιολογικούς παράγοντες για την εμφάνιση της διαταραχής¹⁰. Ιστοπαθολογικές παρατηρούνται ευμεγέθη εξοιδημένα κύτταρα με ωχρο κύτταροπλασμα, εστιακή παρακεράτωση καθώς και παρουσία κοκκίων υαλίνης^{5,11}.

Υπάρχουν διάφορες θεραπείες για την αντιμετώπιση της διαταραχής. Σε αρκετές περιπτώσεις συμβαίνει αυτόματη ίαση χωρίς να χρειαστούν επιπλέον χειρισμοί. Βασική παράμετρος είναι η

“ **Πρόκειται για μια καλοήθη κατάσταση η οποία χαρακτηρίζεται από υπερτροφία των τριχοειδών θηλών και επιβράδυνση του φυσιολογικού ρυθμού απόπτωσης του επιθηλίου της ραχιαίας επιφάνειας της γλώσσας, δίνοντάς της έτσι μία τριχωτή όψη. Το χρώμα των θηλών μπορεί να ποικίλλει από σκούρο καφέ έως μαύρο.** ”

αποφυγή του αιτιολογικού παράγοντα όταν αυτό είναι εφικτό.

Το βούρτσισμα της γλώσσας με μαλακή οδοντόβουρτσα καθημερινά είναι μία πολύ αποτελεσματική τεχνική από μόνη της, και σε συνδυασμό με στοματικές πλύσεις με κλωρεξιδίνη ή σόδα όταν συνυπάρχει στοματική κακοσμία¹². Η τοπική αγωγή με triamcinolone acetonide ή με tretinoin 0,025%, έχει πολύ καλά αποτελέσματα και μπορεί να βοηθήσει σε επίμονες περιπτώσεις^{13,14}.

Η τοπική επάλειψη και στις δυο περιπτώσεις γίνεται δυο φορές ημερησίως για 2-3 εβδομάδες. Η χρήση άλλων τοπικώνσκευασμάτων όπως η ποδοφυλλίνη, το τριχλωροξικό οξύ και η ουρία, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν στο παρελθόν, έχει προ πολλών ετών εγκαταλειφθεί λόγω τοπικών και συστηματικών επιπλοκών.

Summary

Black hairy tongue. Report of a case

Th Stathas¹, S Naxakis¹, N Mastronikolis¹, I Avgerinou², PD Goumas¹

¹Academic Otolaryngology Department, University Hospital of Patras, Patra

²Hospital of Naxos

Black hairy tongue is a benign condition characterized by hypertrophy of the filiform papillae of the dorsum of the tongue. A browning-black discoloration of the papillae occurs. The pathogenesis is unknown and often no definite cause can be identified. A case is presented in which a hairy tongue appeared in a 25-year-old woman. Clinical examination and laboratory investigations were normal. The patient was advised to stop smoking and to brush her tongue daily and two weeks later she was free of her symptom.

Key words: black hairy tongue, filiform papillae, lesion of the tongue.

Βιβλιογραφία - References

1. Prinz H. Black tongue. Br Dent J 1925; 46:1265-74.
2. Sarti GM, et al. Black hairy tongue. AFP 1990; 41:1751-1755.
3. Yuka K, Calka O, Kiroglu AF, Akdeniz N, Cankaya H. Acta oto rhin laryng belg 2004; 58:161-163.
4. Meraw SJ, Mustapha IZ, Rogers RS. 3rd. Cigarette smoking and oral lesions other than cancer. Clin. Dermatol 1998; 16:625-631.
5. Manabe M, Lim HW, Winzer M, Loomis CA. Architectural organization of filiform papillae in normal and black hairy tongue epithelium: dissection of differentiation pathways in a complex human epithelium according to their patterns of keratin expression. Arch. Dermatol 1999; 135:177-181.
6. Farman AG. Hairy tongue (lingua villosa). J Oral Med 1977; 32: 85-91.
7. Pouloupoulos AK, Antoniadis DZ, Epivatianos Z, Grivea IN, Syrogiannopoulos GA. Black hairy tongue in a 2-month-old infant. Journal of Paediatrics and Child Health 2008; 44: 377-379.
8. Joseph BK, Savage NW. Tongue pathology. Clin. Dermatol 2000; 18:613-618.
9. Γ. Κ. Αδαμόπουλος. Μελαγχρωστικές αλλοιώσεις του στοματικού βλεννογόνου. Ωτορινολαρυγγολογία και χειρουργική κεφαλής και τραχήλου: κεφ. 34, σελ. 652-653, 2001.
10. Kullaa-Mikkonen A, Mikkonen M, Kotilainen R. The pH of stimulated and resting saliva in different morphologic forms of the tongue surface in a young population. Oral Surg Oral Med Oral Pathol 1982; 53:466-468.
11. Harada Y, Gaafar H. Black hairy tongue. A scanning electron microscopic study. J Laryngol Otol 1977; 91:91-96.
12. Yaegaki K, Coil JM, Kamamizu T, Miyazaki H. Tongue brushing and mouth rinsing as basic treatment measures for halitosis. Int. Dent. J 2002; 52:192-196.
13. Weinstein J, Rosencrans M. Treatment of black hairy tongue with triamcinolone acetonide. Oral Surg Oral Med Oral Pathol 1962; 15:1071-1074.
14. Langtry J. A, Carr M. M, Steele M. C, Ives F. A. Topical tretinoin: a new treatment for black hairy tongue (lingua villosa nigra). Clin Exp. Dermatol 1992; 18:613-618.